

Анастасія Владиславівна КУЧЕРЕНКО

аспірантка,
кафедра економіки та фінансів підприємства,
Київський національний торговельно-економічний університет
E-mail: anastasiia.vld.ku@gmail.com

ДИFUЗИЯ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ У ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кучеренко, А. В. Дифузія фінансового інжинірингу у фінансовий менеджмент підприємств реального сектору економіки України [Текст] / Анастасія Владиславівна Кучеренко // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 1. – С. 63-71. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. У епоху інформаційних технологій більшість операцій прискорюються та модифікуються, й більшість підприємств, організацій та установ змушені невпинно переглядати й адаптувати методи, інструментарій та технології управління до вимог часу. На питання впровадження концепцій та технологій фінансового інжинірингу в систему фінансового менеджменту підприємств реального сектору на сьогодні звертають менше уваги, ніж на макроекономічні. Незважаючи на велику кількість досліджень фінансового інжинірингу, аспекти його мікроекономічної інтеграції не є достатньо розробленими, що обмежує можливості його застосування на підприємствах реального сектору економіки та обумовлює актуальність його комплексного дослідження.

Метою дослідження є характеристика та формалізація складових процесу дифузії та абсорбції фінансових технологій і фінансових інновацій на підприємстві реального сектору економіки, на прикладі будівельної галузі.

Метод (методологія). Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи. Метод спостереження та структурного аналізу використаний при огляді стану реального сектору економіки та показників діяльності галузей. Метод анкетування та експертизи використаний при дослідженні передумов впровадження та абсорбції фінансового інжинірингу на підприємстві. Метод формалізації та графічний – при відображенні результатів опитування на спостережень, а саме: блок-схем щодо процесів прийняття рішення про впровадження фінансового інжинірингу, відображення розподілу та перерозподілу інноваційного ресурсу, та характеристики життєвого циклу елементу системи фінансового інжинірингу. Абстрактно-логічний метод – при узагальненні категорій споживачів фінансових інновацій.

Результати. У статті розглянуто динаміку результатів діяльності будівельної галузі реального сектору економіки. Дослідження передумов впровадження фінансового інжинірингу у систему фінансового менеджменту дозволило категоризувати вибірково сукупність за типом споживання та розповсюдження фінансових інновацій на: новаторів, ранніх послідовників, ранню більшість, пізню більшість, відстаючих. Вивчено процес прийняття рішення щодо впровадження фінансового інжинірингу, формалізовано процес розподілу та перерозподілу інноваційного ресурсу фінансового менеджменту, та

обґрунтовано життєвий цикл елементу системи фінансового інжинірингу.

Сфера застосування. Поширення дослідження передумов упровадження фінансового інжинірингу дозволить створити обґрунтовану емпіричну базу для управлінських рішень щодо зміцнення фінансового менеджменту та збільшення конкурентних переваг у галузі. Визначено процес розподілу інноваційного потенціалу фінансового менеджменту та життєвий цикл елементу системи фінансового інжинірингу розширює можливості підприємств до застосування фінансового інжинірингу у корпоративних фінансах.

Ключові слова: фінансові інновації; фінансові технології; фінансовий інжиніринг; фінансовий менеджмент; реальний сектор економіки.

Anastasiia Vladyslavivna KUCHERENKO

PhD Student,

Department of Economics and Finance of an Enterprise,
Kyiv National University of Trade and Economics

E-mail: anastasiia.vld.ku@gmail.com

DIFFUSION OF FINANCIAL ENGINEERING INTO FINANCIAL MANAGEMENT ON THE REAL ECONOMY SECTOR ENTERPRISES OF UKRAINE

Abstract

Introduction. In the era of information technology, most operations are accelerated and modified, and most enterprises, organizations and institutions are forced to constantly review and adapt the methods, tools and management technologies to time requirements. The issue of the introduction of concepts and technologies of financial engineering into the system of financial management of enterprises of the real sector is currently paid less attention than macroeconomic. Despite the large number of research in financial engineering, aspects of its microeconomic integration are not sufficiently developed, which in turn limits its applicability to enterprises in the real sector of the economy and determines the relevance of its comprehensive research.

The subject of the research can be determined as the preconditions for the financial engineering introduction and application into the system of financial management among Ukrainian enterprises of the real sector of the economy.

The purpose of the research is to characterize and formalize the process components of diffusion and absorption of financial technologies and financial innovations in the enterprise of the real sector of the economy, for example, in the construction industry.

Method. Methodological basis of the research are general scientific and special methods. The method of observation and structural analysis is used in the review of the real sector economy state and industries performance indicators. The method of questioning and examination is used in the process of investigation of the prerequisites for the introduction and absorption of financial engineering at an enterprise. The method of formalization and graphical method are used to reflect the results of the survey on observations, namely: flowcharts regarding the decision-making processes on the introduction of financial engineering, the reflection of the distribution and redistribution of the innovative resource, and the characterization of an element of the financial engineering system life cycle. The abstract and logical method is used for generalization of financial innovations consumers' categories.

Results. The article describes dynamics of the construction industry results as a part of real sector of the economy. Investigation of the prerequisites for the introduction of financial

engineering into the system of financial management has allowed categorizing bulk of enterprises by type of consumption and distribution of financial innovations into innovators, early followers, early majority, late majority, lagging behind. It has been studied the process of making a decision on the implementation of financial engineering, and the process of distribution and redistribution of the innovative resource of financial management. The life cycle of the element of the financial engineering system has been formalized.

Scope of results. *The promotion of the research regard prerequisites for the introduction of financial engineering creates an empirical basis for managerial decisions to strengthen financial management and increase the competitive advantages among industry. The process of distribution of the innovative potential of financial management and the life cycle of the element of the financial engineering system increases the possibilities of enterprises to apply financial engineering into corporate finance.*

Keywords: *financial innovations; financial technologies; financial engineering; financial management; real economy.*

JEL classification: G23, G32, D22, D23, D24, D25

Вступ

Сучасні ринкові умови спонукають підприємства, організації та установи невпинно переглядати й адаптувати методи, інструментарій та технології управління до вимог часу. В епоху інформаційних технологій більшість операцій прискорюються та модифікуються. Подібні зміни спрямовані на оптимізацію витрат та прозорість діяльності (або процесу), а відт ак і скорочення посередників, задіяних у сталих економічних процесах. Так, наприклад, влітку 2017 року Урядом України було ухвалено впровадження революційної технології Blockchain для захисту даних Держгеокадастру. Подібне нововведення міжнародного тренду свідчить про свідомі кроки до оптимізації видатків бюджету та прозорості дій уряду [1]. Реалізація цієї ініціативи мотивує корпоративний сектор дотримуватись трендів у адміністративних та фінансових аспектах.

Напрямок фінансового менеджменту – фінансовий інжиніринг – вже тривалий час є предметом дискусій вітчизняних та зарубіжних вчених. Теоретико-методичний апарат був сформований такими видатними економістами, як: В. Бансал, І. О. Бланк, Ю. І. Капелінський, Дж. Маршалл, Дж. Фіннерті, та досі оновлюється новими сутнісними характеристиками та концептуальними моделями. Далі вивченням фінансових технологій та фінансових інновацій займалися такі українські та російські вчені, як: І. А. Герасимович [3; 4; 5], І. О. Дарушин [6], Т. Л. Кучер [7], Т. М. Куценко [8], Р. В. Лавров [9]. Але, на відміну від наукових результатів та напрацювань фінансового інжинірингу в макроекономіці, обліковій політиці підприємства та інформатизації економіки підприємства – питанням упровадження концепцій та технологій фінансового інжинірингу в систему фінансового менеджменту підприємств реального сектору на сьогодні присвячено менше уваги. Віддаючи належне науково-практичній значущості здобутків згаданих фахівців, необхідно зазначити, що, незважаючи на велику кількість досліджень фінансового інжинірингу, аспекти його мікроекономічної інтеграції не є достатньо розробленими, що обмежує можливості його застосування на підприємствах реального сектору економіки та обумовлює актуальність його комплексного дослідження.

Мета дослідження

Метою статті є характеристика та формалізація складових процесу дифузії та абсорбції фінансових технологій і фінансових інновацій на підприємстві реального сектору економіки, на прикладі будівельної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Вивчаючи показники діяльності галузей реального сектору та економічне зростання його складових, констатуємо збільшення виробничих обсягів будівельної галузі. Так, за даними Державної служби статистики, у січні-червні 2017 року найбільший вплив на динаміку Зведеного Індексу Виробництва забезпечило будівництво [10]. Будівництво зберігає лідерські позиції серед основних видів економічної діяльності по темпах зростання з певним прискоренням у серпні (р/р) до 23,6 % («плюс» 17,3 % у липні 2017р. та «плюс» 20,8 % у серпні 2016р.), див. рис. 1

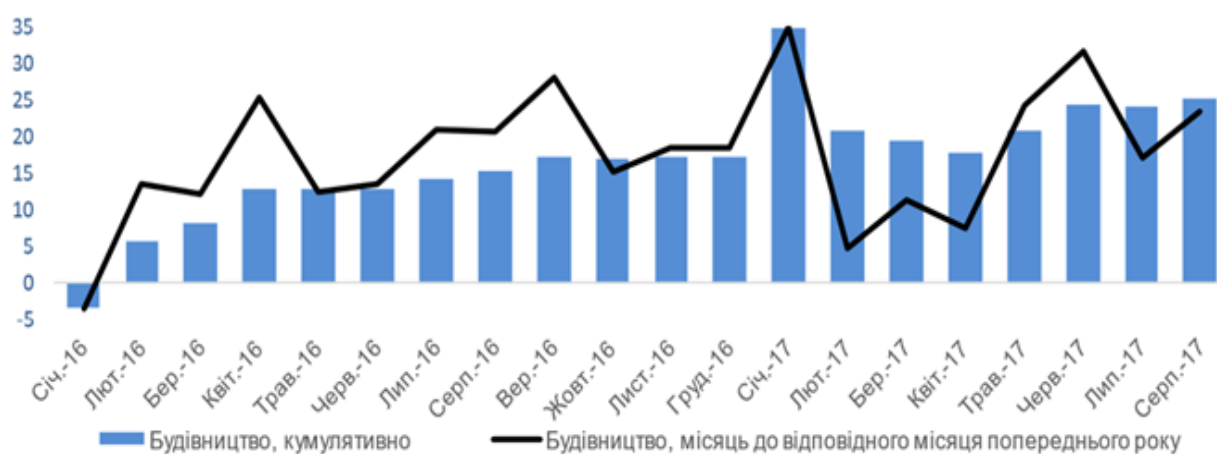

Рис. 1. Динаміка обсягу будівельної продукції в Україні, % [10]

Внесок у позитивну динаміку фінансових результатів підприємств будівельної галузі реального сектору економіки України мало:

- суттєве зростання капітальних видатків;
- попит з боку підприємств економіки через покращення їх фінансового стану;
- капітальні інвестиції загалом по економіці зросли на 22,5 %;
- розширення масштабів фінансової діяльності будівельних підприємств (залучення новітнього інструментарію та технологій);
- поступове відновлення іпотечного кредитування (розширення інвестиційної діяльності).

Подібні методи сприяння фінансовому зростанню підприємства обумовили науковий інтерес та стали предметом подальшого дослідження. У процесі дифузії інновацій Е. Роджерс [11] виокремлює п'ять категорій споживачів інновацій: новатори, ранні послідовники, рання більшість, пізня більшість, відстаючі. Ми провели аналогію досліджених підприємств будівельної галузі реального сектору економіки України із науковими напрацюваннями Еверета Роджерса та структурували за схожим принципом. Репрезентативна сукупність опитаних підприємств виокремлюється у наступні категорії:

1. Новатори (2,5 %). Підприємства, які першими приймають (прийняли) фінансові та організаційні інновації. Це група економічно потужних та фінансово

стабільних підприємств. Новатори йдуть на ризик, оскільки мають найвищий соціальний статус та фінансово забезпечені.

2. Ранні послідовники (13,5 %). До цієї групи ми віднесли соціальних та економічних лідерів, які провадять діяльність за КВЕД та мають освічений кадровий потенціал з уявленням про сучасні фінансові технології та інновації. Їх рішення про прийняття інновацій базується на усвідомлюваному ними ступені відповідності між перевагами нової технології та їх інтересами.

3. Рання більшість (34 %). Ця група підприємств консервативно дотримується нормативно-правової бази, її змін та доповнень, а також приймають нововведення раніше, ніж середньостатистичний послідовник. Ця категорія виконує важливу функцію легалізації нововведення, демонструючи решті частини спільноти, що інновація корисна і її прийняття бажане.

4. Пізня більшість (34 %). Такі підприємства, як правило, скептично ставляться до інновацій і приймають нововведення тільки тоді, коли його вже прийняла більшість; мають більш низький соціально-економічний статус. Мотивуючим чинником ухвалення інновації для цієї групи служить тиск соціальної групи або обумовлення правовою та економічною необхідністю.

5. Відстаючі (16 %). Підприємства, що приймають фінансові інновації в останню чергу. Ця категорія зосереджена на підтримці відповідності витрат та надходжень, зазвичай займаються провадженням лізингу у субпідряді та розраховують на зростання попиту й державну підтримку, приймають інновації тільки, коли вони стали загальноприйнятою нормою або супроводжуються фінансуванням. Це старша вікова категорія, з низьким соціальним статусом і низькою фінансовою забезпеченістю.

Проведений аналіз дає нам змогу не тільки категоризувати за типом споживання інновацій, а також серед перших трьох груп дозволили вивчити процес прийняття рішення (див. рис. 2), схему формування та розподілу інноваційного потенціалу (див. рис. 3) та охарактеризувати життєвий цикл елемента системи фінансового інжинірингу (див. рис. 4). Саме ці складові відіграють важливу роль у дифузії та абсорбції фінансового інжинірингу на підприємстві. Так рішення про впровадження фінансового інжинірингу (фінансових технологій та фінансових інновацій) можна формалізувати у наступній дискретній блок-схемі рис. 2.

Серед опцій опитування були запропоновані розповсюджені в Україні фінансові інструменти та фінансові технології. Відповідний перелік і сформував розподіл фінансового інжинірингу на продуктові інновації та процесні інновації до впровадження. Однак респонденти не виключали можливість взаємозв'язку продукту та процесу інновації як елементів системи фінансового інжинірингу.

За результатами проведеного опитування можна також візуалізувати схему формування та розподілу ресурсів фінансового інжинірингу на підприємстві реального сектору економіки (будівельна галузь). Така модель відображає розподіл та перерозподіл активів, ресурсів та створення інноваційного рішення системою фінансового інжинірингу, яка вже впроваджена на підприємстві будівельної галузі.

Відповідно до рисунку №3, зміст потоків під час формування та розподілу інноваційного потенціалу мають наступні значення: 1 – патент або свідоцтво про концептуальну модель; 2 – ноу-хау; 3 – виняткова ліцензія; 4 – не виняткова ліцензія; 5 – придбання засобів; 6 – фінансовий або оперативний лізинг; 7 – фонд оплати праці; 8 – кадровий потенціал; 9 – фінансова інженерія.

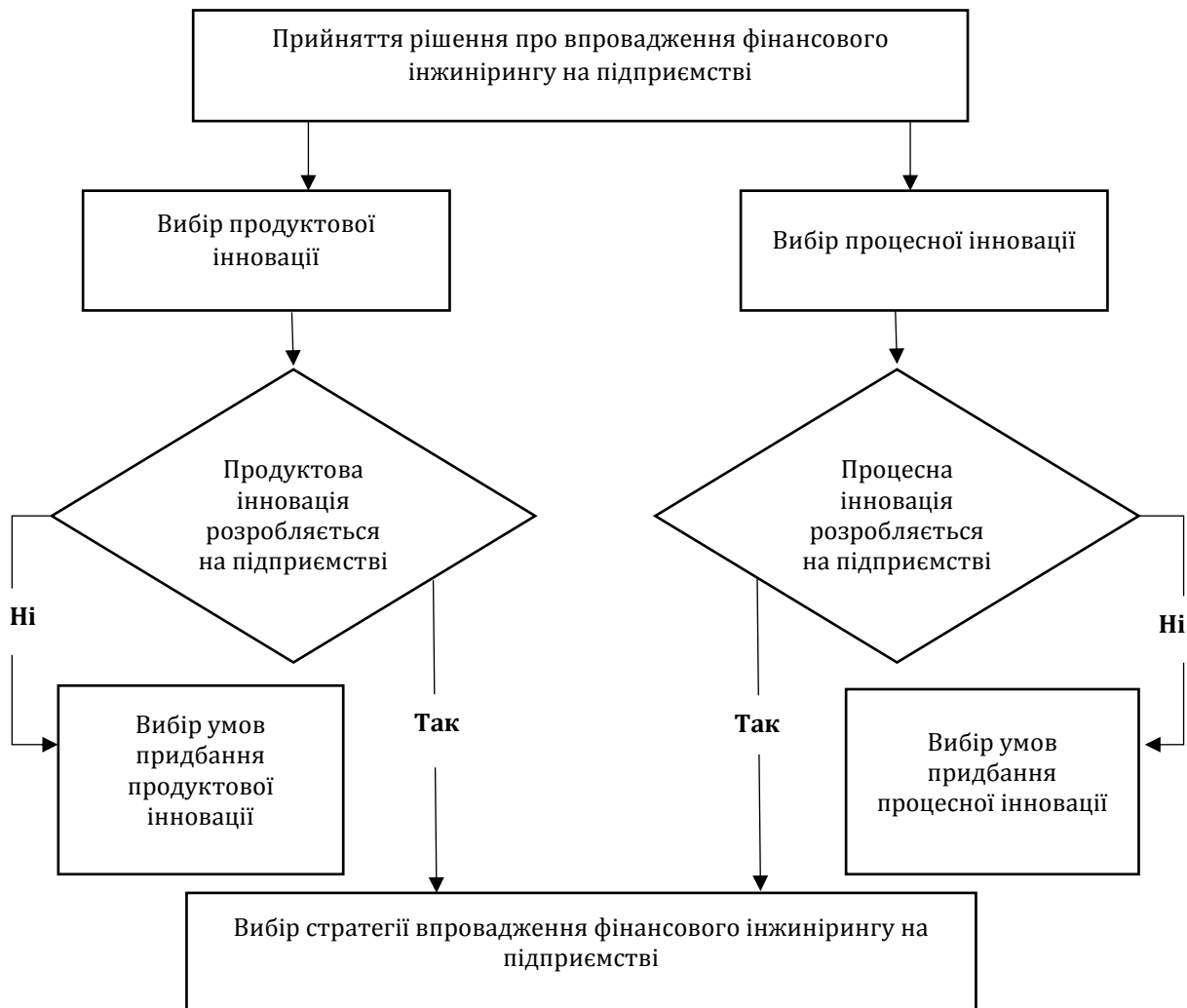

Рис. 2. Блок-схема впровадження фінансового інжинірингу на підприємстві реального сектору економіки

**Розроблено автором.*

Рис. 3. Схема формування та розподілу інноваційного потенціалу підприємства реального сектору економіки України в системі фінансового інжинірингу

**Розроблено автором.*

Таким чином, унаслідок розробки і використання елементу фінансового інжинірингу в системі фінансового менеджменту та поза його межами, структурні відділи зобов'язані супроводжувати такий елемент на всіх етапах його життєвого циклу. Оскільки фінансова інженерія досить динамічна частина корпоративних фінансів, варто окремо розглянути життєвий цикл елементу системи фінансового інжинірингу, який містить три основні складові: інноваційний цикл, інвестиційний цикл та відображення соціально-економічного ефекту (див. рис. 4).

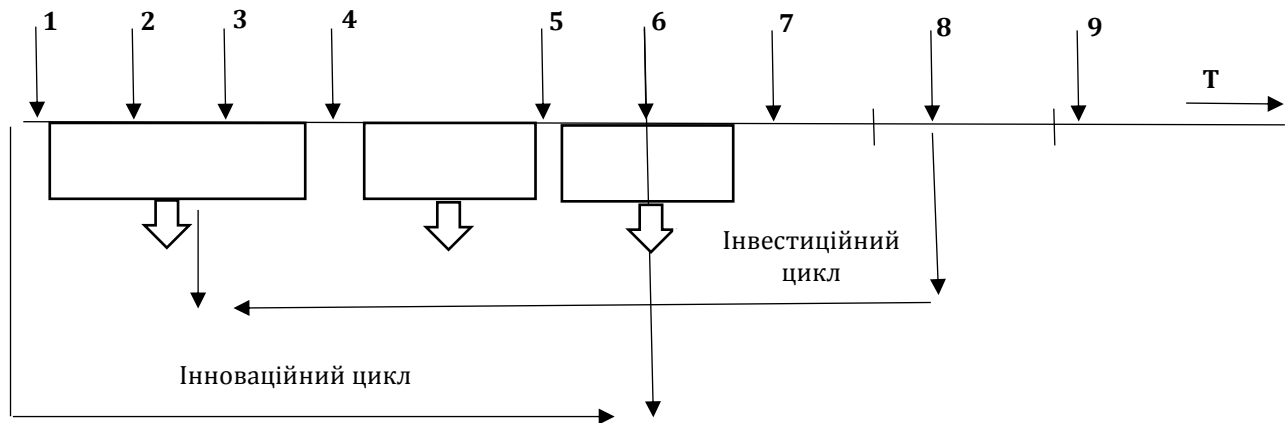

Рис. 4. Структура життєвого циклу елементу системи фінансового інжинірингу на підприємстві реального сектору економіки

**Розроблено автором.*

Відповідно до рисунку №4, зміст етапів мають наступні значення: 1 – виробнича необхідність та зародження ідеї; 2 – вивчення можливостей та наявного потенціалу; 3 – розробка документів, інструкцій, концепцій (патенти, ліцензії, ноу-хау); 4 – оцінка створеної/придбаної моделі; 5 – створення організаційно-відповідальних структурних елементів; 6 – впровадження елемента; 7 – запуск процесу/ інструменту; 8 – експлуатація; 9 – ефект; Т – тривалість життєвого циклу.

Таким чином, сукупність та послідовність етапів життєвого циклу елемента системи фінансового інжинірингу й економічні закономірності, які відстежуються при дифузії та абсорбції фінансового інжинірингу, свідчать про цільове залучення продуктивних сил з метою стратегічного розвитку підприємства, мінімізації ризику та максимізації прибутку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, висвітлені елементи корпоративного фінансового інжинірингу підтверджують перспективність його інтеграції в мікроекономіці. Спростована наявність парадигми синергії у процесах впровадження та функціонування фінансових інновацій та фінансових технологій. Дифузія та абсорбція фінансового інжинірингу у систему фінансового менеджменту підприємства реального сектору економіки – це комплексний процес, який потребує попереднього стратегічного аналізу, інформаційно-організаційного забезпечення, концепції розподілу і перерозподілу ресурсів та реалізації інноваційного потенціалу фінансового менеджменту шляхом взаємодії декількох структурних підрозділів підприємства.

Список літератури

1. Глущенко, Н. Блокчейн в Україні: що це за технологія і чим вона корисна / Н. Глущенко/112.ua – 2017 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/blokchein-v-ukraini-shcho-tse-za-tekhnohohia-i-chym-vona-korysna-417161.html>.
2. Маршалл, Дж. Ф. Финансовая инженерия: Полное руководство по финансовым нововведениям / Джон Ф. Маршалл, Випул К. Бансал: пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 784 с.
3. Герасимович, І. А. Фінансовий інжиніринг як об'єкт обліку інновацій/ І. А. Герасимович // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – №1 (45). – Т2 – С. 20-23
4. Герасимович, І. А. Організаційне та інформаційне забезпечення інжинірингу в системі управління операційною діяльністю підприємства/ І. А. Герасимович // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: теорії, методології, організації. – 2015. – №2. – С. 21-25.
5. Герасимович, І. А. Синтез бюджетування і нормативного методу обліку за «центрами відповідальності» – інформаційна база інжинірингу операційної діяльності підприємства/ І. А. Герасимович// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2016. – №1(35). – С. 32-47.
6. Дарушин, И. А. Финансовый инжиниринг: инструменты и технологии/ И. А. Дарушин. – М.: ООО «Перспект», 2015. – 293 с.
7. Кучер, Т. Л. Вплив інноваційних інструментів фінансового ринку України на прямі іноземні інвестиції / Т. Л. Кучер // Економічний аналіз. – 2015 – Том №22. – №2. – С. 34-42.

8. Куценко, Т. М. Зарубіжний досвід створення системи фінансування інновацій / Т. М. Куценко // Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. – 2013. – №2. – С. 123-129
9. Лавров Р. В. Стратегія розвитку фінансових інноваційних технологій / Р. В. Лавров // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №3. – С. 92-99.
10. Державна Служба Статистики України, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Роджерс, Е. М. Дифузія інновацій/ Е. М. Роджерс. – К.: Києво-Могилянська академія, 2009. – 591с.
12. Звіт про діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=5ab7e1e4-e9a5-4c0c-b53a-69d1788c327a&tag=ZvitiProDiialnist>.

References

1. Hlushchenko, N. (2017). *Blokcheyny v Ukrayini: shcho tse za tekhnolohiya i chym vona korysna*. Retrieved from: <https://ua.112.ua/statji/blokchein-v-ukraini-shcho-tse-za-tekhnolohiia-i-chym-vona-korysna-417161.html>.
2. Marshall, Dzh. F. & Bansal, V. K. (1998). *Finansovaya inzheneriya: Polnoe rukovodstvo po finansovym novovvedeniyam*. Moscow: INFRA-M.
3. Herasymovych, I. A. (2015). Finansovyy inzhynirynh yak ob'ekt obliku innovatsiy. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu*, 1 (45), T.2, 20-23.
4. Herasymovych, I. A. (2015). Orhanizatsiyne ta informatsiyne zabezpechennya inzhynirynhu v systemi upravlinnya operatsiynoyu diyal'nisty pidpryyemstva. *Bukhhalters'ky oblik, analiz ta audyt: teoriyi, metodolohiyi, orhanizatsiyi*, 2, 21-25.
5. Herasymovych, I. A. (2016). Syntez byudzhetuвання i normatyvnoho metodu obliku za «tsentramy vidpovidal'nosti» – informatsiyna baza inzhynirynhu operatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstva. *Problemy teoriyi ta metodolohiyi bukhhalters'koho obliku, kontrolyu i analizu*, 1(35), 32-47.
6. Darushyn, Y. A. (2015). *Finansovyy inzhynirinh: instrumenty i tekhnolohii*. Moscow: Prospekt.
7. Kucher, T. L. (2015). Vplyv innovatsiynykh instrumentiv finansovoho rynku Ukrayiny na pryami inozemni investytsiyi. *Ekonomichnyy analiz*, 22(2), 34-42.
8. Kutsenko, T. M. (2013). Zarubizhnyy dosvid stvorennya systemy finansuvannya innovatsiy. *Zovnishnya torhivlya: pravo, ekonomika, finansy*, 2, 123-129
9. Lavrov R. V. (2013). Stratehiya rozvytku finansovykh innovatsiynykh tekhnolohiy. *Marketynh i menedzhment innovatsiy*, 3, 92-99.
10. *Derzhavna Sluzhba Statystyky Ukrayiny*. (2017). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Rodzhers, E. M. (2009). *Dyfuziya innovatsiy*. Kyiv: Kyievo-Mohylyans'ka akademiya.
12. *Zvit pro diyal'nist' Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny*. (n.d.). Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=5ab7e1e4-e9a5-4c0c-b53a-69d1788c327a&tag=ZvitiProDiialnist>.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2018 р.